

DR. F. EGERMAYER:

A STATISZTIKAI OKTATÁS A CSEHSZLOVÁK FŐISKOLÁKON

A csehszlovák statisztika ma az átszervezés stádiumában van. Ez a főiskolai statisztikai tanulmányokra is vonatkozik, amelyek rövid idő alatt alapvető változásokon mentek keresztül.

Csehszlovákiában a statisztikai főiskolai tanulmányokat két központ képviselte: a prágai Cseh Műszaki Főiskola mellett működő Különleges Tudományok Főiskolája és a prágai Károly-Egyetem természettudományi kara.

A statisztikát, mint segédtantárgyat más főiskolákon is előadták, de a statisztikai tanulmányok fejlődésére az említett két főiskola gyakorolt döntő befolyást.

A prágai Cseh Műszaki Főiskola mellett működő Különleges Tudományok Főiskoláján a statisztikai tanulmányok fokozatosan fejlődtek ki az eredetileg kétéves biztosítási technikai tanfolyamból, amely 1904-ben nyílt meg a prágai Cseh Műszaki Főiskolán.

A Károly-Egyetem természettudományi karán 1921-ben indult el egy biztosítási matematikai és statisztikai előadásorozat, amelynek célja elsősorban a biztosítási matematikusok előkészítése volt.

A cseh főiskoláknak 1939-ben történt bezárásával a fentemlített tanulmányok terén is félbeszakadt a pedagógiai tevékenység.

A felszabadulás után új reform megvalósításába kezdtek a Különleges Tudományok Főiskoláján és az 1945/46. tanévben kiegészítő előadásokat vezettek be a kétéves tanfolyam hallgatói számára. Az akkori reform szerint négy évre hosszabbították meg a statisztikai-biztosítási szak tanulmányi idejét a prágai Cseh Műszaki Főiskola mellett működő Különleges Tudományok Főiskoláján és a matematikai-statisztika, biztosítási-statisztika és ekonometria tanulmányi idejét a Károly-Egyetem természettudományi karán.

A tanulmányok irányzata a természettudományi karon túlnyomóan elméleti volt, a Műszaki Főiskolán pedig gyakorlati jellegű. A két főiskolának az alkalmazott matematika terén, a természettudományokban és egyéb szakmákban működő dolgozókat, vállalati statisztikusokat, biztosítási és pénzügyi szakembereket és közigazgatási statisztikusokat kellett nevelnie.

A tanulmányok alapját a matematika és annak alkalmazása képezte (valószínűségszámítás, ekonometria, matematika és statisztika). A statisztikát a természeti és társadalmi tömegjelenségekkel foglalkozó olyan tanulmányként fogták fel, amelynek alapja a nagyszámok törvénye. A statisztikát univerzális és történelmen kívül álló (osztályok feletti) tudománynak tekintették, amely minden tömegjelenségnél alkalmazható.

A tanulmányok nem vették eléggé tekintetbe azt, hogy gazdasági életünkben nagy szükség van statisztikusokra.

1948-ban a Szovjetunió Tudományos Akadémiája mellett működő Közgazdaságtani Intézetben, majd 1950 februárjában a Szovjetunió Központi Statisztikai Hivatalában a statisztika kérdéseiről tartott viták eredményei fokozatosan érvényesültek a prágai Cseh Műszaki Főiskola tantervének kidolgozásánál. 1950-ben az Iskola-, Tudomány- és Művészetügyi minisztérium határozata értelmében bizottságot alakítottak a statisztikai tanulmányok együttes tan- és vizsgaterveinek kidolgozására. Ennek a bizottságnak a javaslata vált alapjává az ezévi tantervnek.

A tananyag csak a statisztikára összpontosul, mégpedig a Szovjetunióban lezajlott viták eredményeképpen a statisztikára, mint társadalomtudományra.

Általános tájékoztatóképpen közöljük mind a négy évfolyam teljes tan- és vizsgatervét 1950/51. tanévben.

I. évfolyam

Tantárgyak	Téli		Nyári	
	szemeszter			
	előadások	praktikumok	előadások	praktikumok
Társadalomtudomány	2	—	2	—
A kapitalizmus politikai gazdaságtana	4	—	4	—
Csehszlovákia és a Szovjetunió államrendszere	3	—	—	—
Csehszlovákia, a Szovjetunió és a népi demokráciák gazdaságtörténete	—	—	2	—
Gazdasági földrajz	—	—	2	—
Vállalati könyvvitel (könyvviteli és kalkulációs szakok)	4	2	4	2
Matematika	3	3	4	3
Orosz nyelv	2	—	2	—
Honvéd elemtan	2	2	—	2
Tanulókörök	—	5	—	5
Összesen...	20	12	20	12
Az órák száma összesen	32		32	

A fentemlített tantárgyakon kívül ajánlják a gyorsírás-előadást fél-
évenként heti két órában.

II. évfolyam

Tantárgyak	Téli		Nyári	
	szemeszter (heti óra)			
	előadások	praktikumok	előadások	praktikumok
Társadalomtudomány	2	—	2	—
A szocializmus politikai gazdaságtana	4	—	—	—
A statisztika alapjai	—	—	4	2
Vállalati könyvvitel (könyvviteli és kalkulációs szakok)	4	2	4	2
Mechanikai technológia	—	—	2	1
Vegy technológia	—	—	2	1
Mezőgazdasági technológia	—	—	2	1
Matematika II.	4	2	—	—
Numerikus és grafikai számolási módszerek	2	3	—	—
Orosz nyelv	2	—	2	—
Honvédelemtan	—	2	—	2
Tanulókörök	—	5	—	5
Összesen...	18	14	18	14
Az órák száma összesen	32		32	
Ajánlott tantárgyak:				
Normázás	1	—	—	—
Gyorsírás	2	—	2	—

III. évfolyam

T a n á r g y a k	Téli		Nyári	
	szemeszter (heti óra)			
	előadások	praktikumok	előadások	praktikumok
Társadalomtudomány	2	—	2	—
A tervezés alapjai	6	—	—	—
Ipari tervezés	—	—	3	—
Mezőgazdasági tervezés	—	—	2	—
Közlekedési tervezés	—	—	1	—
Nemzeti jövedelem	2	—	—	—*
Üzemen belüli tervezés	—	—	2	—
Statistikai adatgyűjtések (megszervezésük és technikájuk)	2	—	—	—
Költségvetéstan	4	—	—	—
A vállalatok zárszámadásai	2	—	2	—
Mechanikai technológia	—	—	2	1*
Vegy technológia	—	—	2	1*
Mezőgazdasági technológia	—	—	2	1*
Matematikai statisztika II.	3	2	—	—
Orosz nyelv	2	—	2	—
Honvédelemtan	—	2	—	2
Tanulókörök	—	5	—	5
Összesen...	23	9	22	10
Az órák száma összesen	32		32	

* A II. évfolyammal együtt.

IV. évfolyam

T a n t á r g y a k	Téli		Nyári	
	szemeszter (heti óra)			
	előadások	praktikumok	előadások	praktikumok
Társadalomtudomány	2	—	2	—
A nemzetgazdasági elméletek története	—	—	2	—
A gazdasági ágazatok tervezése	2	—	2	—
Üzemen belüli tervezés	—	—	2	—*
Gazdaságos elszámolás	4	—	—	—
A vállalatok gazdasági tevékenységének elemzése	—	—	3	—
Iparstatisztika	3	—	—	—
Mezőgazdasági statisztika	3	—	—	—
Közlekedési statisztika	2	—	—	—
Kereskedelmi statisztika	—	—	3	—
Pénzügyi és biztosítási statisztika	2	—	—	—
Népesedési statisztika	2	—	—	—
Egészségügyi statisztika	—	—	2	—
Reprezentatív adatgyűjtések	—	—	2	2
Bérendszerek	2	—	—	—
Munkajog	2	—	—	—
Mechanikai technológia	—	—	2	1**
Honvédelemtan	—	2	—	2
Tanulókörök	—	5	—	5
Összesen...	24	7	20	11
Az órák száma összesen	31		31	
Ajánlott tantárgyak:				
Statistikai szeminárium	—	2	—	2
A statisztikai minőségi ellenőrzés	—	—	2	—

* A III. évfolyammal együtt.

** A II. évfolyammal együtt.

Megjegyzések a tan- és vizsgatervhez

Az Iskola-, Tudomány- és Művészetügyi minisztérium által meghatározott elvek szerint az előadások és praktikumok óraszámát egy szemeszterben nem haladhatja meg a heti 25 órát, vagyis a katonai kiképzéssel és tanulókörökkel együtt a heti 32 órát.

Az idei tanév III. és IV. évfolyamát látogató hallgatók ismereteinek kiegészítésére bevezették a nem kötelező politikai gazdaságtani praktikumot 2 óra terjedelemben mind a két szemeszterben. A II. évfolyam tantervében ajánlani fogják a valószínűségszámításra vonatkozó előadásokat a nyári szemeszterben heti 2 óra előadás és 1 óra praktikum terjedelemben.

A vállalati könyvvitelt előadják mind az I., mind a II. évfolyamon. A megelőző tanévekben a fenti tárgyakat csak a II. évfolyamban adták elő.

A technológiai előadásokat ezidén besorolták már a II. évfolyam tantervébe is. Tekintettel arra, hogy a III. és IV. évfolyam hallgatói eddig nem hallgatták a szükséges előadásokat, az idei tanterv szerint a II. évfolyammal együtt hallgatják az előadásokat.

*

Az említett tan- és vizsgatervék még nem jelentik a statisztikai tanulmányok végleges rendezését. A tan- és vizsgarendet kidolgozó bizottság abból az álláspontból indult ki, hogy csak az első évfolyam tanterve reformálható meg teljes egészében és hogy a többi évfolyamokban a lehetőség szerint a tanterveket a statisztikai tanulmányok fő célja, a tervgazdasági statisztikusok nevelése szempontjából kell összeállítani. Ennek érdekében az idei tantervbe bevettek olyan előadásokat, mint a kapitalizmus és a szocializmus politikai gazdaságtana, a csehszlovák és a szovjet államrendszer, Csehszlovákia, a Szovjetunió és a népi demokráciák gazdaságtörténete, gazdasági földrajz, az egyes gazdasági ágazatok tervezése és statisztikája, üzemen belüli tervezés, gazdaságos elszámolás, a vállalatok gazdasági tevékenységének elemzése, reprezentatív adatgyűjtések és bérrendszerek.

A jövőben a statisztika alapjairól és a gazdasági ágazatok statisztikáiról szóló előadásokat még inkább elmélyítik és kiszélesítik. Tervbe vették, hogy önálló előadásokat vezetnek be a valószínűségszámításról, a becslési elméletről, stb., természetesen a statisztikus műveltségéhez szükséges terjedelemben.